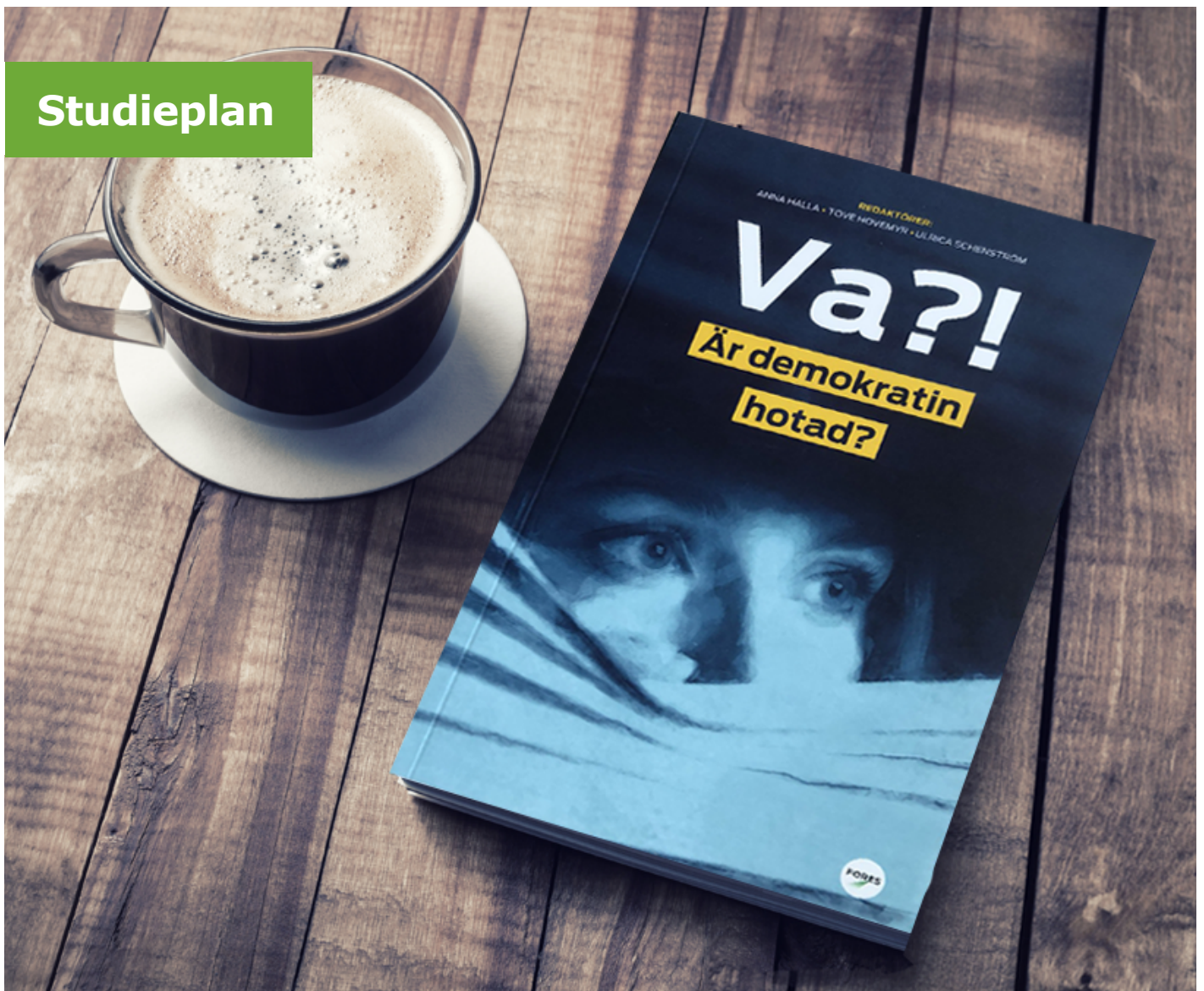

Studieplan

Va?! Är demokratin hotad?

En studieplan för cirklar om demokrati

FORES

Va?! Är demokratin hotad?

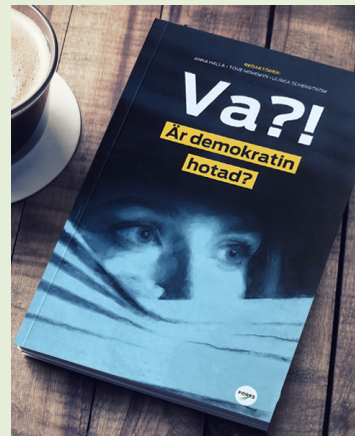
VA?! ÄR DEMOKRATIN HOTAD? är en antologi där elva författare reflekterar över olika hot mot den liberala demokratin. Boken är ett samarbete mellan Studieförbundet Vuxenskolan och Tankesmedjan Fores. Studiecirkeln erbjuder en fördjupanden reflektion och förståelse för hoten mot den liberal demokratin.

Om studiecirkeln

Studiecirkeln är uppdelad i fyra träffar och baseras på kapitel ur antologin Va?! Är demokratin hotad? Cirkeln möjliggör för deltagarna och cirkelledaren att fördjupa sina kunskaper i och erfarenheter om den liberala demokratin. Studiecirkeln vänder sig till alla som är nyfikna på samhällsfrågor, från nybörjaren till den erfarne.

CIRKELN ÄR UPPDELAD I 4 TRÄFFAR

- Första träffen behandlar liberal demokrati som begrepp i generella drag.
- Andra träffen diskuterar hoten mot den liberala demokratin nationellt i Sverige.
- Tredje träffen breddar diskussionen till ett internationellt perspektiv.
- Sista träffen diskuterar specifika problem som alternativa fakta, klimatförändringar och hur människors reaktioner kring detta också underminerar förtroendet för den liberala demokratin.

Studiecirkeln ger deltagarna en bildningsresa i vad liberal demokrati innebär, vad som hotar den samt varför den är värd att försvara. Varje träff har läsanvisningar och är två och en halv timme lång. Gruppen ska bestå av minst tre personer som ska delta minst tre av de fyra träffarna. Studiecirkeln går att anpassa till digitalt genomförande, antologin är också tillgänglig som ljudbok.

En träff: 3 studietimmar (45 min x 3) + 15 min paus = 2h 30 min

TILL CIRKELLEDAREN

Till cirkelledaren

Din uppgift som cirkelledare är att leda och fördela samtalet snarare än att vara expert på ämnet. Hålla koll på tiden och planera in pauser under träffarna och be gärna någon av deltagarna att förbereda fika. Det är också din uppgift att lyssna in deltagarnas önskemål på fördjupning. Till första träffen bör du kontakta deltagarna så att alla har tillgång till dina kontaktuppgifter, antologin och läsanvisningar samt praktisk information kring hur första träffen går till. Om cirkeln sker digital bör du välja ett lämpligt videoverktyg samt meddela deltagarna hur de får tillgång till verktyget innan första träffen. Innan start ska du också se över de behov dina deltagare kan ha angående material och utrustning. Ha också koll på lokalen och att den är anpassad för att alla ska kunna delta på lika villkor. Det kan exempelvis handla om tillgång till ljudbok, hörselslinga eller en rullstolsanpassad lokal. Om du är osäker på tillgängligheten ska du kontakta din lokala SV avdelning.

Som cirkelledare ska du också upprätta en deltagarlista som lämnas till din lokala SV avdelning. Hos SV får du hjälp med att skapa ett ledarkonto där cirkeln registreras. Där registrerar du deltagares närvaro och annat som behövs.

Efter cirkelns avslut så bör även utvärderingen fyllas i samt lyft frågan om gruppen vill gå vidare och fördjupa sina kunskaper eller genomföra någon träff för repetition. För att anpassa materialet till en digital studiecirkeln så har SV.se digitala verktyg. Studieplanen är utformad med för grupp av sju till tio personer. Består din studiecirkel av färre deltagare så kan det påverka huruvida man kan dela in sig i små grupper eller ej. Diskussionsinstruktionerna är ett förslag men behöver anpassas till gruppen. I och med detta behöver du som cirkelledare vara kreativ. Du kan också kontakta din lokala SV avdelning för tips på samtalsmetoder om behovet finns.

Läshänvisning för hela studiecirkeln

Träff 1

- Om fördomningen av demokratibegreppet och urholkandet av våra rättigheter", Hanna Wagenius
- "Liberal demokrati – och "illiberala"?", Bengt Westerberg
- "Bortanför bäcken – en dystopisk framtidsnovell", Patrik Oksanen

Träff 2

- "Flykten från friheten", Johan Norberg
- "Det svenska missnöjet och hotet mot den liberala demokratin", Lisa Pelling
- "De försvagade politiska partierna", Olle Wästberg

Träff 3

- "Demokratins kris är global", Birgitta Ohlsson
- "Är populismen ett hot mot den liberala demokratin?", Andreas Johansson Heinö
- "Lever vi ens i en demokrati längre?", Bartosz Stroinski

Träff 4

- "Klimatförändringarna hotar den liberala demokratin", Susanne Nyström
- "Konspirationsteorier och vaccinstånd", Daniel Poohl

[Beställ boken här](#)

Första träffen, lång incheckning

Under första träffen är det bra att göra en lång incheckning hos alla deltagare. Detta är en chans att få veta förväntningar på cirkeln men också låta deltagare som inte är bekanta bli bekväm med varandra. Ett exempel är att låta varje deltagare berätta kort vem de är och vilka förväntningar de har samt något roligt (t ex: färg på tandborsten, favoritbok eller om de har deltagit i en studiecirkel tidigare). Det kan också vara till fördel att berätta upplägget för kommande träffar.

Vid digital studiecirkel bör det digitala mötesrummet vara öppet en stund innan så att deltagarna kan testa sin tekniska utrustning innan start. Du som cirkelledare bör också ha telefonen redo för att assistera ifall det uppstår tekniska problem för deltagarna.

Checka in och checka ut

Att checka in och checka ut är ett sätt att få en tydlig start och slut på träffarna. För första träffen så ska incheckningen vara lite längre än senare gånger för att få chansen att lära känna varandra. Att deltagarna får dela med sig något av sig själva möjliggör också en fortsatt välkomnande diskussionsklimat. Vid de senare träffarna behöver incheckningen inte var lika omfattande, utan se den som ett sätt att öppna upp innan de går in i en diskussionsövning. Utcheckning skapar en möjlighet för reflektion men även ett tillfälle för att ge information om nästkommande träff.

Träff 1: Vad är en liberal demokrati?

Välkomna till en studiecirkel om hoten mot den liberala demokratin. Cirkeln vänder sig till den som vill fördjupa sin förståelse kring vad som hotar den demokrati vi lever i idag.

Läsanvisningar för träff 1:

- "Om fördumningen av demokrati-begreppet och urholkandet av våra rättigheter", Hanna Wagenius
- "Liberal demokrati – och "illiberala"?", Bengt Westerberg
- "Bortanför bäcken – en dystopisk framtidssnovell", Patrik Oksanen

Inledning

Ca: 30 min

Incheckning: Börja träffen med en presentationsrunda. Utse någon i gruppen som antecknar deltagarnas förväntningar kring cirkeln på ett gemensamt blädderblockspapper eller t ex en powerpoint som ska sparas för att användas vid senare träffar:

- Namn
- Hemvist
- Demokratiskt engagemang
- Förväntningar på studiecirkeln

Det här vet jag, det här tror jag och de här vill jag veta,

är en övning som kartlägger vad deltagarna kan, tror kunna och vill veta mer av inom ett ämne. Gör så här: Låt deltagarna svara på de tre rubrikerna individuellt under en begränsad tid, ca: 3 minuter. Sedan låter man deltagarna sitta i små grupper och var och en får lyfta vad de har skrivit. Efter att alla i smågrupperna har gått varvet runt så återsamlas man i en helgrupp och lyfter gemensamma saker kring vad man kan, tror kunna och vill veta mer. De tre rubrikerna är:

- Det här vet jag om hot mot den liberala demokratin
- Det här tror jag att jag vet om hot mot den liberala demokratin
- Det här vill jag veta mer om angående hot mot den liberala demokratin

Är demokratin hotad?

Ca: 15 min

Återupprepa läsanvisningarna till första träffen, reflektera i helgrupp kring följande påståenden. Om det är ett högt antal deltagare kan ni reflektera i grupper om 2–3 personer och sedan återkoppla i helgrupp. Låt gärna reflektionen vara en chans, ifall behovet finns, att klargöra texterna:

- Tankar som texten väckt hos mig
- Detta tyckte jag var extra intressant
- Detta förstår jag inte

Rekommenderad paus

Ca: 10–15 min

Liberal demokrati, varför är den så speciell?

Ca: 40 min

Diskutera i grupper och försök svara på en eller fler av följande frågor:

- En liberal demokrati skyddar grundläggande individuella fri- och rättigheter vilket innebär att det finns ett skydd för minoriteter. Vilka fri- och rättigheter pratar man om och hur hör de ihop med mänskliga rättigheter?
- Westerberg beskriver hur en liberal demokrati har tre dimensioner varav rättsstaten är en av de tre. Det unika i en liberal demokrati är maktindelningen inom rättsstaten, vilket även Wagenius nämner. Vad innebär maktindelning enligt författarna och hur hör den ihop med minoritetsskyddet? (Va?! Är demokratin hotad? S.113 och S.263)
- Wagenius beskriver yttrandefrihetens syfte som att skydda det som kan upplevas som misshagligt, störande eller äckligt. Diskutera vad ni tycker om den tolkningen och era upplevelser av hur yttrandefrihet som koncept används i dagens samhälle. (Va?! Är demokratin hotad? S.259)
- Folket och folkviljan är begrepp som oftast används i debatter, men vad är folket och vem inkluderas? Finns det en folkvilja?

Vilka hot ser vi idag?

Ca: 20 min

- Diskutera i små grupper i cirka 4 minuter och gör en lista på vilka hot som den liberala demokratin står inför. Diskutera sedan i helgrupp och förklara varför ni anser att de är hot. Spara listorna för framtida träffar.

Avslutning: Utcheckning

Ca: 10–15 min

Gör en runda bland deltagarna och låt dem kortfattat besvara följande:

- Vad tycker jag om första träffen?
- Vad tar jag med mig från första träffen ?

När alla har berättat kan du informera gruppen om följande:

- Tid, datum och plats för nästa träff
- Läsanvisningarna
- Eventuellt utse en fika-ansvarig till nästa gång om det önskas

Träff 2: Hot mot Sveriges liberala demokrati

Välkommen till andra träffen som har fokus på den svenska liberala demokratin och vad som hotar den. Denna träffen baseras på de kapitel Norberg, Pelling samt Wästberg har skrivit.

Läsanvisningar för träff 2:

- "Flykten från friheten", Johan Norberg
- "Det svenska missnöjet och hotet mot den liberala demokratin", Lisa Pelling
- "De försvagade politiska partierna", Olle Wästberg

Incheckning

Ca: 10 min

Låt deltagarna, varvet runt, checka in och stämma av om det finns några frågor eller reflektioner från första träffen. Utse sedan någon i gruppen som antecknar reflektionerna av första träffen på ett gemensamt blädderblockpapper eller i en powerpoint som ska sparas för att användas vid senare träffar.

Hoten mot den svenska liberala demokratin

Ca: 20 min

Återupprepa läsanvisningarna till första träffen, reflektera i helgrupp kring följande påståenden. Om det är ett högt antal deltagare kan ni reflektera i grupper om 2–3 personer och sedan återkoppla i helgrupp. Låt gärna reflektionen va en chans, ifall behovet finns, att klargöra läsanvisningarna:

- Vad har författarna gemensamt samt vilka olika hot ser de?
- Vilka tankar och funderingar väcks av att läsa dessa kapitel?
- Vad hade jag svårt att förstå?

Rekommenderad bensträckare på 5 minuter för att förbereda inför att sitta i "fiskskål" formation.

Öppenhet: både som stat och människa

Ca: 40 min

Johan Norberg beskriver i sitt kapitel att det är farligt när en stat eller människan sluter sig. Diskutera följande frågor i smågrupper och sedan i helgrupp:

- Norberg tror att västvärldens relativa tillbakagång är ett slag mot den kulturella självsäkerheten. Norberg menar också att slaget mot den kulturella självsäkerheten kommer vara det allra mest avgörande faktorn som får oss att sluta oss mot omvärlden (Va?! Är demokratin hotad? s.19–20). Hur uttrycker sig slutenhet bland individer och stat? Ge några exempel på hur människor och den svenska staten har slutit sig.
- Norberg beskriver i sitt kapitel på s.21 att vår nya metod för att konsumera media bidrar till en känsla av att världen går under, en kriskänsla. Vilka följder kommer med en konstant kriskänsla? Hur använder ni era sociala medier och hur påverkar sociala medieflödet er?
- På s.31 i antologin citeras Karen Stenner av Norberg. Vad innebär citatet och vad tycker ni om det? På vilket sätt och när kan man prata om olikheter och hylla olikheter?
- Citatet "Alla tillgängliga bevis tyder på att de säkraste sätten att hetsa upp medfött intoleranta personer, och se till att de i högre grad ger uttryck för sin läggning i öppet intoleranta attityder och beteenden, är att utsätta dem för olikheter, prata om olikheter och hylla olikheter." Karen Stenner

Rekommenderad paus

Ca: 10–15 min

Medborgare och politiska partier

Ca: 40 min

Skriv upp frågorna på en tavla eller på något annat sätt gör de tillgängliga för deltagarna. Dela ut penna och papper till deltagarna i grupper om 2–3 personer. Låt sedan deltagarna diskutera, skriva ner och dra kopplingar mellan Pellings resonemang om det svenska missnöjet och det försvagade politiska engagemanget och lokal förankring av Wästberg. Diskutera sedan i de små grupperna nedanstående frågor. Återsamlas sedan i helgrupp och redovisa vilka kopplingar ni gjorde och resonemangen kring frågeställningarna:

- Hänger det svenska missnöjet ihop med de försvagade partierna? Varför eller varför inte?
- Pelling har ett avsnitt i sitt kapitel som heter Samhället drar sig tillbaka (s.202) där hon beskriver missnöjet från sämre service och minskning av tillit till samhället. Pelling beskriver hur regeringen har försökt vända trenden om tillbakadragandet av samhällets skyddsnet. Vilka reformer behövs för att vända trenden av samhällets tillbakadragenhet så att missnöjet minskar och tilliten ökar?
- Sverige har idag gemensam valdag, vilka för- och nackdelar skulle det innebära att ha skilda valdagar för riksdag, region och kommun? På vilket sätt kan det påverka missnöjet och förtroendet till partierna?
- Det partipolitiska engagemanget har minskat. Varför engagerar man sig hellre för individuella sakfrågor än partipolitiskt? Vilka hinder finns det för att engagera sig i ett politiskt parti idag?

Avslutning: Utcheckning

Ca: 10–15 min

Gör en runda bland deltagarna och låt dem kortfattat besvara följande:

- Vad tycker jag om träffen?
- Vad tar jag med mig från träffen ?

När alla har berättat kan du informera gruppen om följande:

- Tid, datum och plats för nästa träff
- Läsanvisningarna
- Eventuellt utse en fika-ansvarig till nästa gång om det önskas

Träff 3: Demokratin utmanas globalt

Välkommen till den tredje träffen om hoten mot den liberala demokratin men nu med ett internationellt perspektiv. Träffen baseras på läsanvisningarna:

Läsanvisningar för träff 3:

- "Demokratis kris är global", Birgitta Ohlsson
- "Är populismen ett hot mot den liberala demokratin?", Andreas Johansson Heinö
- "Lever vi ens i en demokrati längre?", Bartosz Strojnski

Incheckning

Ca: 10 min

Låt deltagarna, varvet runt, checka in och stämma av om det finns några frågor eller reflektioner från första träffen. Sen utse någon i gruppen som antecknar reflektionerna av första träffen på ett gemensamt blädderblockpapper eller i en PowerPoint som ska sparas för att användas vid senare träffar.

Hur mår den liberala demokratin i världen?

Ca: 10–15 min

Återupprepa läsanvisningarna till tredje träffen, reflektera i helgrupp kring följande påståenden. Om det är ett högt antal deltagare kan ni reflektera i grupper om 2–3 personer och sedan återkoppla i helgrupp. Låt gärna reflektionen vara en chans, ifall behovet finns, att klargöra läsanvisningarna:

- Vilka tankar och funderingar väcks av att läsa dessa kapitel?
- Vad hade jag svårt att förstå?

Att nedmontera demokratin

Ca: 40 min

Låt deltagarna diskutera två och två under begränsad tid cirka 5–10 minuter, gärna med någon de inte har pratat med de tidigare träffarna. Samla deltagarna i helgrupp för att låta paren, varvet runt, få berätta hur deras diskussion gick. Utse någon som antecknar och låt sedan gruppen tillsammans komma fram till en lista som beskriver steg för steg om hur man nedmonterar demokratin. Listan ska antecknas så att alla ser den på ett blädderblock eller i en powerpoint. Listan ska användas i nästa diskussion. Deltagarna ska börja med att diskutera två och två följande frågor:

- Ungern och Polen används ofta som exempel där högerpopulistiska partier inskränker fri- och rättigheter. Hur har det sett ut och hur ser det ut nu i övriga Europa? (Va?! Är demokratin hotad? S.142–144)
- Vilka strategier använder aktörer för att nedmontera den liberala demokratin?

Rekommenderad paus

Ca: 10–15 min

Att skydda demokratin

Ca 40 min

“Det gäller bara att vårda och värna den [demokratin] bättre.” Birgitta Ohlsson, Va?! Är demokratin hotad? Låt deltagarna i små grupper utgå från listan om hur man nedmonterar demokratin som gjordes i tidigare del och försök komma på 2–3 sätt att motverka varje punkt i listan. Detta görs under en begränsad tid cirka 10 minuter. Samla deltagarna i helgrupp och låt de berätta, varvet runt, hur deras diskussion gick. Avsluta sedan med en reflektion utifrån följande:

- När är det läge att vårda och värna om demokratin? Varför?
- Hur går man tillväga för att försvara den liberala demokratin?
- Vem kan motverka att demokratin avvecklas? Skiljer ansvaret sett till individer, näringsliv, makthavare med flera.

Avslutning: Utcheckning

Ca 10 min

Gör en runda bland deltagarna och låt dem kortfattat besvara följande:

- Vad tycker jag om träffen?
- Vad tar jag med mig från träffen ?

När alla har berättat kan du informera gruppen om följande:

- Tid, datum och plats för nästa träff
- Läsanvisningarna
- Eventuellt utse en fika-ansvarig till nästa gång om det önskas

Träff 4: Alternativa fakta, klimatförändringar och hoten mot demokratin

Välkomna till den sista träffen för denna studiecirkel om hoten mot den liberala demokratin.

Läsanvisningar för träff 4:

- "Klimatförändringarna hotar den liberala demokratin", Susanne Nyström
- "Konspirationsteorier och vaccinetstånd", Daniel Poohl

Incheckning

Ca: 10 min

Låt deltagarna, varvet runt, checka in och stämma av om det finns några frågor eller reflektioner från tredje träffen.

Hot i olika former

Ca: 10 min

Återupprepa läsanvisningarna till tredje träffen, reflektera i helgrupp kring följande påståenden. Om det är ett högt antal deltagare kan ni reflektera i grupper om 2–3 personer och sedan återkoppla i helgrupp. Låt gärna reflektionen vara en chans, ifall behovet finns, att klargöra läsanvisningarna:

- Vilka tankar och funderingar väcks av att läsa dessa kapitel?
- Vad hade jag svårt att förstå?

Klimathotens konsekvenser:

Ca: 40 min

Låt deltagarna diskutera frågorna i mindre grupper under en begränsad tid i cirka 10 min. Återsamla sedan deltagarna för att i helgrupp reflektera över frågorna. Frågor att diskutera:

- Nyström beskriver i sitt kapitel olika hot mot demokratin som följer av den globala uppvärmningen. Vilka hot nämner hon och vilka andra hot finns det?
- Hur hotar hanteringen och erkännandet av klimatdriven migration (Va?! Är demokratin hotad? s.88) demokratin?
- Hur är matbrist ett hot mot den liberala demokratin?
- Kan den globala uppvärmningens konsekvenser förstärka andra hot mot demokratin? Hur? Varför/ varför inte?

Rekommenderad paus

Ca: 10–15 min

Alternativa fakta

Ca: 40 min

Dela in deltagarna i mindre grupper, byt gärna deltagarna i de små grupperna och låt de diskutera nedanstående frågor under en begränsad tid, cirka 15 minuter. Återsamla gruppen och diskutera sedan frågorna i helgrupp.

- Poohl beskriver att under pandemin pågick också en “infodemi”. Vad betyder det och hur påverkade det samhället?
- Poohl beskriver var konspirationismen kommer ifrån och vad det innebär. Hur bemöter ni någon som använder sig av alternativa fakta? Varför använder man sig av alternativa fakta?
- Poohl beskriver att kanske nyckeln till att förstå konspirationismens spridningspotential ligger i tillit och makt (Va?! är demokratin hotad? s.77). Vad innebär det och vad tycker ni?
- Hur är alternativa fakta ett hot mot den liberala demokratin?

När alla har berättat kan du informera gruppen om följande:

- Tid, datum och plats för nästa träff
- Läsanvisningarna
- Eventuellt utse en fika-ansvarig till nästa gång om det önskas

Avslutning: Utcheckning

Ca: 30 min

Låt gruppen reflektera i helgrupp över hoten mot den liberala demokratin, vad är era intryck? Något som behövs förtydligas? Något man vill diskutera igen?

Ca: 15 min

Gör sedan en runda bland deltagarna och låt dem kortfattat besvara följande:

- Vad tycker jag om träffen och studiecirkeln i stort?
- Vad tar jag med mig från träffen och studiecirkeln?

När alla har berättat kan du informera gruppen om följande:

- Hur ni tar diskussionen vidare i era föreningar och styrelser
- Fördjupningsbladet

Ta samtalet vidare i till din förening eller styrelse

Vill cirkeldeltagarna ta vidare diskussionen om hoten mot den liberala demokratin så finns färdiga kortare träffar som är lämplig att ta vidare till sin förening eller styrelse.

Materialet till träffarna är inspelat och framtaget av tankesmedjan Fores på uppdrag av Studieförbundet Vuxenskolan och är en del av ett projekt att upplysa om hoten mot den liberala demokratin. Produkten av projektet blev en antologi vid namn Va?! Är demokratin hotad? De förinspelade panelsamtalen baseras även på den antologin. Paneldeltagarna har varierande bakgrund men framförallt relevanta till temat för diskussionen. De förinspelade panelsamtalen leds av Ulrica Schenström och består av fyra delar. Dessa delar kan användas individuellt eller kombineras utefter behov och förutsättningar. Det finns även goda förutsättningar att genomföra det digitalt. För information och tillgång till materialet kan du kontakta din lokala SV-avdelning.

Titel samt deltagare i panelen

- Vilken betydelse har frihet och öppenhet för den svenska liberala demokratin?
– I panelen: Johan Norberg och David Lindén
- Hur mår den liberala demokratin idag? – Fri- och rättigheter samt tillit till staten i den svenska liberala demokratin
– I panelen: Christer Nylander och Linda Modig
- Själv censur och personligt ansvar – hur stärker vi det politiska samtalet i den svenska liberala demokratin?
– I panelen: Jan Scherman och Susanne Nyström
- Vad händer med den liberala demokratin i världen?
– I panelen: Zebulon Carlander och Patrik Oksanen

VÅR VISION

Studieförbundet Vuxenskolan vision är ett samhälle där varje människa växer genom kunskap, insikt och delaktighet. Vår idé och verksamhet är starkt förankrad i demokrati, jämställdhet, humanism och hållbarhet. Vår värdegrund och vision bidrar till att frigöra människors kraft, engagemang och utveckla sin kreativa förmåga.

VÅR VÄRDEGRUND

Vår värdegrund hävdar principen om människors lika värde baserat på de grundläggande mänskliga rättigheterna. Vår syn på bildning bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra människor. Den utgår från individens rättigheter och skyldigheter att som aktiv medborgare ta ansvar för en samhällsutveckling som stärker den liberala demokratin.

Va?! Är demokratin hotad?

©Studieförbundet Vuxenskolan 2022

Kontaktperson Studieförbundet Vuxenskolan: Jens Öst jens.ost@sv.se

Studieplan: Elsa Valeberg elsa.valeberg@fores.se

FORES